

Spis treści

Wstęp	15
-------------	----

I. Przełom dźwiękowy	19
----------------------------	----

Iwona Sowińska

1894–1915: wczesne próby	19
„Elektryfikacja” dźwięku	24
1924–1926: Czas konkwisty	27
Warner Bros. i system Vitaphone	29
1927: Śpiewak jazzbandu	32
Fox i system Movietone	37
1928: pierwszy sukces i przyspieszenie	38
Europa i reszta świata	41
Udoskonalenia techniczne	45
Ekonomiczne konsekwencje przełomu dźwiękowego	48
Zastrzyk świeżej krwi	50
Unarodowienie kinematografii	55
Dźwięk bez granic	61
Implikacje artystyczne	63
Chronologia	70
Propozycje lektur	71

II. Hollywood: pod znakiem Wielkiego Kryzysu	73
--	----

Łukasz A. Plesnar

Joseph I. Breen i Kodeks Producyjny	76
Hollywood o bandytach, mafiosach i agentach FBI: powstanie i rozwój kina gangsterskiego	78
Hollywood spogląda zza krat: filmy więzienne (prison films)	83
Hollywood tańczy i śpiewa: musicale i filmowe operetki	86
Hollywood się śmieje: spadkobiercy slapsticku, komedia anarchizująca, screwball comedy i sophisticated comedy	95
Hollywood straszy: Dracula, Frankenstein i inne horrory	106
Hollywood podgląda sławnych ludzi: film biograficzny (biopic)	112
Hollywood wyciska łzy: melodramaty i filmowe romanse	114
Hollywood w krainie przygód i na Dzikim Zachodzie	121

Poza kinem gatunków	125
Ku nowej dekadzie	131
Chronologia	131
Propozycje lektur	132

III. Francja lat trzydziestych: kino jako barometr 135

Grażyna Stachówna

Mapa pogody	136
Dużo słońca z przelotnymi opadami:	
René Clair, Marcel Pagnol, Sacha Guitry, Jean Vigo	139
René Clair i populizm	140
Marcel Pagnol i Sacha Guitry – film „teatralny”	142
Jean Vigo	144
Gęste zachmurzenia, deszcze, mgły i ogólne złe samopoczucie:	
Jacques Feyder, Julien Duvivier, Marcel Carné	148
Jacques Feyder	149
Julien Duvivier	153
Marcel Carné i realizm poetycki	162
Słońce na przemian z burzami i gradobiciem:	
Jean Renoir i realizm społeczny	175
Czasem słońce, czasem deszcz	186
Chronologia	188
Propozycje lektur	189

IV. Niemiecki film fabularny u schyłku Republiki Weimarskiej i w Trzeciej Rzeszy (1929–1945). 191

Tomasz Kłys

Między Weimarem a Trzecią Rzeszą – przepaść czy ciągłość?	191
Kino schyłku Republiki	196
Kino niemieckie w okresie nazistowskim	213
Struktura przemysłu filmowego Trzeciej Rzeszy	213
Filmy fabularne w zaprzęgu ideologii i propagandy	217
Kino popularne w Trzeciej Rzeszy i jego gwiazdy	230
Kino artystyczne Trzeciej Rzeszy	243
Chronologia	247
Propozycje lektur	250

V. Kino stalinowskie. 253

Joanna Wojnicka

- Przełom dźwiękowy, przełom polityczny* 253
- Pierwsze sukcesy filmu dźwiękowego* 269
- Socrealizm – sztuka w służbie politycznej utopii* 273
- Wielki terror. Polityka historyczna* 285
- „Żyć się lepiej, żyć się weselej”* 296
- Wojna i schyłek stalinizmu* 299
- Chronologia* 312
- Propozycje lektur* 313

VI. Japonia między tradycją i nowoczesnością 315

Krzysztof Loska

- Humor japoński* 316
- W stronę codzienności – dramaty rodzinne (shomin-geki)* 319
- Mizoguchi i melodramat filmowy* 323
- Wojna i kino* 326
- Rozrachunki z przeszłością* 332
- Odrodzenie filmu historycznego* 336
- Humanistyczne filmy wojenne* 340
- Filmy o bombie atomowej (genbaku eiga)* 343
- Konsekwencje przemian społecznych* 346
- Oblicza buntu* 351
- Chronologia* 355
- Propozycje lektur* 356

VII. Kino brytyjskie: w obronie imperium 359

Olga Katafiasz

- Schyłek mocarstwa* 360
- Lata 30.: w poszukiwaniu tożsamości* 363
- Imperium Ranka* 372
- Kino czasu wojny: honor i pragmatyzm* 375
- Szekspirowskie adaptacje Laurence’a Oliviera:*
 - „w imię męstwa przodków”* 386
- Powojenne kino autorów: nadążyć za światem* 391

Strategie eskapistyczne	400
Kryzys kinematografii i upadek potęgi Ranka	403
Chronologia	404
Propozycje lektur	407

VIII. Dekada cienia: amerykańskie kino lat czterdziestych 409

Rafał Syska

Cisza przed burzą	410
Kino wojenne przed wojną	410
System hollywoodzki przed wojną	412
Przemiany w systemie produkcyjnym	417
Unit	417
Niezależni producenci	418
Reżyser-producent	420
Trzy portrety reżyserów	422
Orson Welles – mit	422
Hitchcock w Hollywood	426
Preston Sturges – satyra na marginesie Hollywood	431
Hollywood na froncie	433
Gatunki idą na front	435
Kino wojenne – typologia	436
Home-front movies	438
Combat films	439
Filmy o weteranach	443
System hollywoodzki w czasach wojny	444
Strach przed cenzurą	448
Czasy powojenne	450
Proces antytrustowy	451
Komisja do Badania Działalności Antyamerykańskiej (HUAC)	452
Jasne barwy powojennego kina	454
Film noir	459
Noir a kino gatunków	460
Femme fatale	468
Psychoanaliza	469
Kryzys racjonalizmu i subiektywizacja	472
Nurt realistyczny końca lat 40.	474
Epilog w kolorze	477
Chronologia	478
Propozycje lektur	479

IX. Film dokumentalny okresu klasycznego 481

Mirosław Przyłipiak

<i>Dokument brytyjski lat 30.</i>	482
<i>Robotnicza Liga Filmu i Fotografii</i>	486
<i>Kino dokumentalne w Japonii</i>	488
<i>Joris Ivens</i>	488
<i>Inne filmy dokumentalne</i>	491
<i>Leni Riefenstahl</i>	492
<i>Lata wojny</i>	496
<i>Po wojnie</i>	510
<i>Chronologia</i>	521
<i>Propozycje lektur</i>	522

X. Film animowany w cieniu Disneya 523

Paweł Sitkiewicz

<i>Film animowany w okresie kina niemego</i>	523
<i>Amerykańska kreskówka po przełomie dźwiękowym</i>	525
<i>Walt Disney: biznesmen i animator</i>	532
<i>Film animowany w Europie</i>	541
<i>Chronologia</i>	547
<i>Propozycje lektur</i>	548

XI. Film awangardowy w latach 1930–1959 549

Andrzej Pitrus

<i>Kontynuatorzy Wielkiej Awangardy</i>	550
<i>Lettryzm</i>	551
<i>Międzynarodówka sytuacjonistyczna</i>	552
<i>Amerykańska awangarda lat 20. i 30.</i>	553
<i>Norman McLaren</i>	557
<i>Willard Maas i Marie Menken</i>	558
<i>Maya Deren</i>	559
<i>Kenneth Anger</i>	560
<i>Stan Brakhage</i>	561
<i>Chronologia</i>	562
<i>Propozycje lektur</i>	562

XII. Włoski neorealizm. 565

Alicja Helman

- Próby rewizji kina okresu faszyzmu* 565
- Kaligrafowie i inni* 573
- Neorealizm: próby definicji* 578
- Rossellini albo neorealizm moralny* 584
- Visconti albo neorealizm estetyczny* 589
- De Sica albo realizm humanistyczny* 595
- Vergano i De Santis albo neorealizm komunistyczny* 600
- Inne warianty* 603
- Chronologia* 612
- Propozycje lektur* 614

XIII. Kinematografia Meksyku 617

Iwona Kolasieńska-Pasterczyk

- Que viva México!, czyli w stronę „cudu meksykańskiego”* 617
- Luis Buñuel, czyli ten, który odmienił Meksyk* 627
- Chronologia* 639
- Propozycje lektur* 640

XIV. Skandynawowie 641

Tadeusz Szczepański

- Szwecja* 642
 - Dekada marazmu* 642
 - Beredskap, czyli pogotowie obronne* 646
 - Powrót „złotej epoki”?* 649
 - Ingmar Bergman staje na planie filmowym* 653
 - Powojenna dekada* 656
 - Ingmar Bergman w drodze na szczyt* 662
 - W cieniu Bergmana* 668
 - Bergman na szczycie* 671
- Dania* 676
 - Cena przetrwania* 676
 - Autorskie kino Dreyera* 678
 - Okupacja* 683
 - Lata powojenne* 684

Norwegia	687
Ibsen, Sinding i Dalgard	688
Długi cień wojny	691
Finlandia	694
Ojczyzna, lud i sielunmaisema	696
Wojna i jej konsekwencje	700
Chronologia	704
Propozycje lektur	707

XV. Francuzi – kino papy? (1940–1959) 709

Tycjan Gołuński

Okupacja: „Francuzi, musicie robić kino jakości!”	710
Nowe porządki	712
Od „Pierwszej randki” do „Ostatniego grosza”	714
Kino Vichy?	715
Kino wygnania	717
Kino alegorii	720
Kino z retorty	722
Pasja odsuniętych od świata	724
Odmiany „realizmu”	727
Amerykańskie oko Clouzot	729
„Rebatyzm”, czyli w pułapce manicheizmu	732
Po wojnie: „Nie interesują nas już te same sny”	733
Francuska „szkoła wyzwolenia”?	734
Jakość tradycji	739
Celuloidowe wojny	741
Pokusa rynku	743
Realizm psychologiczny: pewna (gorzka) tendencja	746
Szkoła widza waleczy z „sankcją jakości”	754
Dialogi i konfrontacje	757
Kilka pokoleń poetów kina	759
Cocteau, Tati, Bresson: anty-dykcje francuskiego kina	770
Długi cień Marcela Carné	781
Chronologia	784
Propozycje lektur	786

XVI. Kino amerykańskie lat 50.: złota dekada. 789

Łukasz A. Plesnar, Rafał Syska

System produkcji	790
Telewizja i przemiany technologiczne	792
Złoty okres kina gatunków	794
Western – mitologizacja i demitologizacja	
Starego Zachodu	794
Musical – w stronę integralności	801
Komedia – od Boba Hope'a do Marilyn Monroe	808
Gatunki sensacyjne – policjanci, gangsterzy i komuniści	810
Film wojenny – konflikt w Korei i obrachunki z wielkimi wojnami	813
Kino epickie – filmy biblijne, historyczno-kostiumowe i przygodowe	815
Melodramat: przypadek Douglasa Sirk'a	819
Science fiction – lęk i nieufność	821
Kino autorów	827
Elia Kazan	827
Alfred Hitchcock	833
Billy Wilder	836
John Huston	839
Orson Welles	840
Inni autorzy	842
W stronę niezależności i buntu	845
Nicholas Ray	846
Robert Aldrich	847
Pochód nastolatków	849
Temat rasizmu	852
Nurt realistyczny	853
Chronologia	855
Propozycje lektur	856

XVII. Złota era kina Indii. 859

Artur Majer

Przełom dźwiękowy	859
Muzyka i taniec	860
Era wielkich wytwórni	861
V. Shantaram	865
Indyjski neorealizm	866

<i>Autorzy kina hindustani</i>	868
<i>Mehboob Khan</i>	868
<i>Raj Kapoor</i>	870
<i>Bimal Roy</i>	871
<i>Guru Dutt</i>	873
<i>Satyajit Ray – twórca osobny</i>	875
<i>Chronologia</i>	882
<i>Propozycje lektur</i>	883

XVIII. Włosi po neorealizmie: autorzy, kontynuatorzy, epigoni 885

Alicja Helman

<i>Rossellini: neorealizm mimo wszystko</i>	887
<i>Visconti: w poszukiwaniu drogi</i>	896
<i>Fellini: dwie trylogie</i>	906
<i>Antonioni: pejzaże wewnętrzne</i>	916
<i>Kontynuacje</i>	925
<i>Biedni, ale piękni – czyli neorealizm na różowo</i>	929
<i>Chronologia</i>	931
<i>Propozycje lektur</i>	932

XIX. Polska Szkoła Filmowa na tle rodzimego kina 935

Tadeusz Lubelski

<i>Przed wojną: nadwiślańskie kino klasyczne (1930–1939)</i>	935
<i>Film historyczny</i>	937
<i>Komedia</i>	938
<i>Melodramat</i>	941
<i>Inne kino</i>	943
<i>Wojna i po wojnie. Kino w innym systemie (1939–1954)</i>	946
<i>Wojna</i>	947
<i>Po wojnie – upaństwowienie kinematografii</i>	950
<i>Rodzimy socrealizm</i>	956
<i>Epoka Szkoły Polskiej (1955–1961)</i>	960
<i>Odwilż w kinie</i>	960
<i>Szkoła Polska – kanon</i>	966
<i>Szkoła Polska – nowi autorzy</i>	977
<i>Poza Szkołą</i>	986
<i>Chronologia</i>	989
<i>Propozycje lektur</i>	991

XX. Kino sowieckie lat 1956–1960. Pierwsza fala odwilży 993

Iwona Kurz

„Odwilż” polityczna a kinematografia 993

Sezon 1956/1957 996

Grigorij Czuchraj 999

Michaił Kałatozow 1004

Siergiej Bondarczuk 1006

„Człowiek wobec żywiołów” a cezury polityczne 1007

Chronologia 1010

Propozycje lektur 1011

XXI. Powojenne kino niemieckie 1013

Andrzej Gwóźdź

Zanim powstały dwie republiki (1946–1949) 1013

Kino współtworzy Niemiecką Republikę Demokratyczną 1026

Ekran „cudu gospodarczego” 1032

Chronologia 1044

Propozycje lektur 1047

XXII. Inne kinematografie 1049

Czechosłowacja – Jadwiga Hučková 1050

Węgry – Grzegorz Bubak 1065

Turcja i Bałkany – Magdalena Bartczak 1076

Hiszpania – Iwona Kolasińska-Pasterczyk 1090

Chiny – Jacek Flig 1099

Australia – Marek Haltof 1116

Indeks nazwisk (oprac. Krzysztof Siwoń) 1125

Indeks filmów (oprac. Krzysztof Siwoń) 1163

Noty o autorach 1239